

5 квітня – 305 років зі дня підписання Конституції Пилипа Орлика

Перша українська конституція була прийнята на зборах козацтва біля містечка Тягина на правому березі річки Дністер 5 квітня 1710 року. Повна назва цього документа – «Договір та Встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського між Ясновельможним гетьманом Пилипом Орликом та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами схвалені обома сторонами вільним голосуванням і скріплені найяснішим гетьманом урочистою присягою».

Конституція Пилипа Орлика була створена на засадах традиційного козацького права та вперше не тільки в історії України, а й в історії людства законодавчо затверджувала існування демократичного суспільства. Згідно з конституцією, законодавча і виконавча влада були розділені: законодавчі функції надавались Генеральній Раді, яка виконувала роль парламенту, а найвищу виконавчу владу мав гетьман. До Генеральної Ради обиралися генеральні старшини, цивільні полковники від міст, делегати від полків, сотники та представники від Запорозької Січі. Генеральній Раді належало працювати сесійно, збираючись тричі на рік. Вона розглядала питання безпеки держави, заслуховувала звіти гетьмана, за поданням гетьмана обирала генеральну старшину, а в разі потреби, розглядала питання про недовіру гетьману та інші громадські справи.

Найвища виконавча влада належала гетьману. У період між сесіями Генеральної Ради гетьман виконував її повноваження. Права гетьмана були чітко визначені та обмежені: він не мав права розпоряджатись державним скарбом, землями, проводити власну кадрову політику (полкова і сотенна старшина вільно обиралась, а гетьман тільки затверджував її), не міг застосовувати покарання до винних (цим займалась судова гілка влади). Конституція також чітко визначала матеріальне забезпечення гетьмана, проте тільки на період перебування його на посаді.

Реальної сили Конституція Пилипа Орлика так і не набула, оскільки складалася вона на чужині та її укладачі не мали змоги повернутися в країну. Але в історії вона залишилася як оригінальна правова пам'ятка, яка вперше в Європі обґрунтовує можливість існування парламентської демократичної республіки.

Оригінал першої сторінки Конституції зберігається в Національному архіві Швеції. Остання сторінка україномовного документу – у Російському державному архіві давніх актів (м. Москва) із оригінальним підписом Пилипа Орлика та печаткою Війська Запорозького.

Прогресивне людство зберігає пам'ять про Пилипа Орлика, насамперед, як про автора першої в історії людства конституції демократичного суспільства. Історики мають різні думки щодо того, чи був цей документ Конституцією у сучасному розумінні цього слова або документом, який випередив свій час, адже вона з'явилася на 66 років раніше за американську «Декларацію незалежності» й майже на 80 — за французьку «Декларацію прав людини і громадянина».